

Klara Kožar Rosulnik

RAZISKAVA O BIOGRAFSKEM UČENJU ŽENSK V KONTEKSTU MIGRACIJ

Migracije postajajo vse bolj aktualna tema na različnih znanstvenih področjih. Tudi andragogika se vse bolj intenzivno posveča različnim fenomenom, povezanim z migracijami. Predstavljamo doktorsko raziskavo s področja andragogike, ki je bila končana v tem letu in se je osredotočila na učenje žensk, ki imajo izkušnjo migracije.

Raziskava je bila načrtovana interdisciplinarno. Teoretični okvir za empirično raziskavo tvorijo spoznanja o sodobnih procesih, ki vplivajo na kompleksne in raznovrstne migracijske tokove ter ustvarjajo kulturno heterogenost. Povezali smo koncepta globalizacije in individualizacije ter v to umestili konstrukcijo identitete v (post)modernej globalizirani družbi. Z vidika razumevanja, analiziranja in uporabe transformativnega učenja je za andragoga ključnega pomena razumevanje vloge refleksivnosti pri konstruiranju individualizirane identitete, pri čemer je treba upoštevati, da je migracijska izkušnja le ena izmed izkušenj človeka, ki soustvarja njegovo identiteto. Pomemben del prvega poglavja je tudi razprava o multikulturalizmu, ki je v sodobni teoriji migracij neizogibna, z andragoškega vidika pa izjemno pomembna, saj osvetljuje vpliv odzivanja države in skupnosti na priseljenčevo doživetje (ne)sprejetosti ter (re)konstrukcijo njegove identitete. V prvem delu smo predstavili še socialno-psihološka vprašanja o pogojih zagotavljanja sobivanja ljudi v kulturno raznolikih družbah. V sodobnih liberalno demokratičnih družbah sta spoštovanje različnosti ter hkratno spodbujanje prebivalcev k produktivni interakciji in sobivanju v sožitju dva temeljna vrednostna principa, ki pa na ravni medčloveških odnosov nista samoumevna, zato smo opisali različne modele za proaktivno soočanje z različnostjo. V ospredje smo postavili: medskupinsko kontaktno teorijo, razvojni model medkulturne občutljivosti in teorijo transformativnega učenja po Mezirowu. Ob vseh teh poudarimo pomen razvoja medkulturne občutljivosti in medkulturne zmožnosti, ki se razvijata z ozaveščanjem in konstrukcijo pomenov.

Poglavje z naslovom *Ženske kot akterke migracij* gradimo na izhodišču, da so ženske aktivni subjekti migracij in ne le pasivne spremljevalke migrantov moškega spola oziroma njihovih družin, kot je to veljalo v klasični teoriji migracij, znani v preteklosti. Znanstveno proučevanje migrantk in ženskega dela v migracijskem kontekstu se je začelo šele okoli leta 1985. Takrat je skupina raziskovalcev in raziskovalk dala pobudo za poglobljeno

proučevanje migracij z vidika spola. Tudi v slovenskem okolju je nastalo nekaj pomembnih raziskav o migracijah žensk, ki so kratko povzete. Z izostritvijo ženske perspektive migracij so avtorji in avtorice prikazali procese migracij skozi zapletene strukture družinskih odločitev, intimnih premislekov ter gosto stkanih osebnih in sorodstvenih vezi, predvsem pa so pokazali, da so v migracijskih procesih danes in v preteklosti močno zastopane ženske kot akterke in da so v številnih primerih tudi glavne vzdrževalke družin.

V nadaljevanju graditve teoretskega okvira se posvetimo teoriji biografskega učenja, s katero andragogika proučuje učenje v vsakdanjem življenju. Teorija biografskega učenja razume učenje kot nenehno izkustveno razvijanje s poudarkom na reflektivnosti. Opirajoč se na temeljne avtorje in avtorice (Alheit, Dausien, West idr.), razčlenimo značilnosti biografskega učenja in se v nadaljevanju navežemo na migracije, saj je selitev za posameznika močna izkušnja, ki ima velik potencial za učenje, ustvarjanje novih načinov mišljenja, čustvovanja, zavedanja sebe, spreminjanja identitete.

Drugi del naloge vključuje poročilo o empirični raziskavi, ki je sestavljeno iz dveh delov, tako kot je bila tudi empirična raziskava zasnovana v dveh delih, saj smo želeli osvetliti ženske migracije v preteklosti in sedanjosti. Metodologija sledi načelom fenomenološke raziskave in upošteva pravila kvalitativnega raziskovanja. V prvem delu smo analizirali življenjsko zgodbo že pokojne pratete Neže/Agnes, ki prikazuje migracijo ženske v preteklosti. Učenje kot spreminjanje smo spremljali z analizo zapisov, fotografij, literarne pripovedi o njenem življenju in intervjujev s sorodnicama (hčerka, vnukinja). Drugi del pa sestavlja raziskava 27 pripovedi žensk z izkušnjo migracije o njihovem doživljanju migracije v sodobnosti.

Skozi celotno raziskavo nas je vodilo osrednje raziskovalno vprašanje, kako ženska, ki spremeni svoj življenjski prostor, z različnimi strategijami učenja konstruira svoje znanje in re/konstruira svojo identiteto. Osrednje raziskovalno vprašanje smo podrobneje razčlenili, da bi z analizo zajeli različne dejavnike in rezultate biografskega učenja (pogoji pred odhodom, motivi za migracijo, doživljanje življenja v novem okolju ...). Glede na to, da smo izhajali iz migracij v povezavi z ženskimi študijami in učenjem, smo obravnavali tudi vprašanje (ne)opolnomočenja posameznic v novem okolju. Metodologija je sledila načelu triangulacije virov podatkov, zato so bili podatki pridobljeni na več načinov in iz dveh virov: iz Nežine biografije ter iz intervjujev s pripovedovalkami o lastni migraciji.

Podatke, ki smo jih pridobili z analizo različnih zapisov s pomočjo tehnike kodiranja, smo razvrstili glede na izbrane kategorije ter jih prikazali v obliki izbranih odlomkov dobesednih izpisov in zbirnih tabel. Empirični del raziskave zaključimo z utemeljeno teorijo, ki je nastala na temelju analize kategorij. Na podlagi utemeljene teorije pa razvijemo matrični model za interpretacijo biografskega učenja. Ugotavljamo, da so pripovedovalke uporabljale štiri strategije tranzicijskega učenja in da so v svojih pripovedih izražale spreminjanje svoje identitete. Zaključni model je vključil strategije tranzicijskega učenja (Wildemeersch in Stroobants), elemente modela 3P (Tynjälä) glede na vrste znanja ter empirične podatke iz disertacije.

V sklepnem delu opozorimo na omejitve raziskave, skozi katere kritično osvetlimo svoje raziskovalno delo, zavedajoč se omejitev glede na izbor teoretičnih izhodišč in metodologije pri empirični raziskavi, ter nakažemo možnosti za nadaljnje raziskovanje.

S svojo raziskavo in razvojem matričnega modela učenja ob migraciji smo teorijo biografskega učenja v odraslosti nadgradili z ugotovitvami o tranzicijskem učenju (na ravni vsebin in strategij) v kontekstu migracij. Z opravljeno raziskavo smo tudi migracijske študije dopolnili z novo kategorijo, to je biografskim učenjem, ki s pomočjo modela lahko postane analitično orodje za nadaljnje raziskovanje. Izhajajoč iz pripovedi žensk, smo ugotavljali veliko bogastvo učenja ob izkušnji, kakršna je migracija. Ugotovitev, da raziskava prispeva k védenju o vključevanju odraslih (predvsem žensk) v novo socialno in kulturno okolje, se zdi zelo suhoparna, saj so v raziskavo vključena doživetja prehodov v indijsko kulturo, ameriško okolje, migracije iz slovenskega okolja v afriško ... Vključene so pripovedi o pričakovanju, strahu, utrujenosti ... Vsi ti raznovrstni utrinki so zbrani kot dodatna osvetlitev učenja v vsakdanjem življenju in ponujajo izhodišče za nadaljnje raziskovanje.